

1. Rozsah pôsobnosti charty: časové účinky

Charta neobsahuje ustanovenie určujúce rozsah jej časovej pôsobnosti. Niektoré pravidlá možno vyvodit' z judikatúry Súdneho dvora. Pokiaľ ide o porušenia základných práv vyplývajúcich z aktov prijatých Európskou úniou, charta môže slúžiť ako referenčná hodnota, aj keď bol príslušný akt prijatý pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy (pozri napríklad *vec C-92/09 Volker und Markus Schecke*, *vec C-236/09 ASBL Test-Achats*, *vec C-293/12 Digital Rights Ireland* a *vec C-362/14 Schrems*).

Inak to je v prípade vnútroštátnych opatrení, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti charty (pozri *časť II oddiel 3* a *časť III oddiel 2*), ale proti ktorým sa nemôžu uplatniť priame účinky charty (pozri k tomuto bodu *oddiel 7*), ak skutkové okolnosti veci nastali pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy (1. decembra 2009). Preukazuje sa to vo veci *C-316/13 Fenoll*. Je však dôležité poznamenať, že ešte pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy Súdny dvor zabezpečil ochranu niektorých základných práv prostredníctvom všeobecných zásad práva EÚ (pozri *oddiel 2.3*). Preto by bolo vhodné zistiť, či predmetné ustanovenie charty chráni základné právo, ktoré bolo predtým chránené ako všeobecná zásada (a potom použitím testu stanoveného pre chartu – pozri *oddiel 7* –, či spĺňa kritériá pre priamy účinok).

2. Klasifikácia vnútroštátnych aktov, na ktoré sa vzťahuje charta

Ako je vysvetlené v časti II oddiele 2, článok 51 ods. 1 charty poskytuje ochranu pred porušeniami vyplývajúcim z vnútroštátnych opatrení, ktorými sa vykonáva právo EÚ. To znamená, že ochrana poskytovaná chartou sa nemôže aktivovať iba na základe tvrdenia, že predmetná vec sa týka porušenia základného práva.

Na chartu sa možno dovolávať **len vtedy, ak sa na vec vzťahuje ustanovenie primárneho alebo sekundárneho práva EÚ iné ako ustanovenia samotnej charty**. Inými slovami, musí existovať dostatočná súvislosť medzi právnou normou EÚ a vnútroštátnymi aktami alebo ustanoveniami, ktoré údajne porušujú chartu. Súvislosť musí byť dostatočná, keďže nepostačuje, aby sa ustanovenia práva EÚ a vnútroštátne ustanovenia týkali tej istej veci: ustanovenie práva EÚ musí stanoviť pravidlo, ktoré pôsobí ako referenčná norma na vnútroštátnej úrovni v príslušnej oblasti.

V dôsledku toho okrem ustanovení samotnej charty existujú ďalšie právne normy EÚ, ktoré nemôžu aktivovať ochranu poskytovanú chartou. To platí v prípade ustanovení zmluvy, ktoré priznávajú legislatívnym orgánom EÚ právomoc prijímať opatrenia v konkrétnej oblasti. Naproti tomu ustanovenia práva EÚ (t. j. smernice alebo nariadenia EÚ) prijaté zákonodarnými orgánmi EÚ pri výkone tejto právomoci môžu viesť k uplatneniu charty vo vzťahu k vnútroštátnym opatreniam na ich vykonávanie.

Napríklad v článku 19 ZFEÚ sa stanovuje, že Rada môže „po udelení súhlasu Európskeho parlamentu, jednomyseľne v súlade s mimoriadnym legislatívnym postupom prijať opatrenia na boj proti diskriminácii založenej na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode, náboženskom vyznaní alebo viere, postihnutí, veku alebo sexuálnej orientácii“. Na základe tohto ustanovenia (alebo presnejšie článku 13 Zmluvy o ES, ktorý mu predchádzal) prijali zákonodarné orgány EÚ niekoľko dôležitých právnych predpisov, najmä: smernicu 2004/113/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu; smernicu 2000/78/ES, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani; smernicu 2000/43/ES, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod. Charta sa môže uplatniť proti vnútroštátnemu ustanoveniu, ktoré patrí do rozsahu pôsobnosti týchto smerníc. Naopak, ochrana poskytovaná chartou sa nemôže použiť na základe jednoduchého tvrdenia, že Európska únia má právomoc na boj proti niektorým druhom diskriminácie, ak sa predmetné vnútroštátne ustanovenie týka oblasti, na ktorú sa nevzťahujú uvedené smernice.

Zoznam situácií, v ktorých sa vnútroštátne opatrenia môžu považovať za tie, ktorými sa vykonáva právo EÚ, je uvedený nižšie. V opísaných situáciách existuje dostatočná súvislosť medzi vnútroštátnym opatrením alebo ustanovením, ktoré údajne porušujú chartu, a právom EÚ na aktiváciu ochrany poskytovanej chartou. Kliknutím na každú kategóriu sa zobrazí krátke vysvetlenie a praktický príklad.

Je potrebné upozorniť, že tento zoznam nemôže byť úplný: je založený na judikatúre Súdneho dvora, ktorá sa môže časom vyvíjať.

2.1 Vnútroštátne ustanovenia prijaté na uplatnenie práva EÚ

Charta sa vzťahuje na vnútroštátne opatrenia prijaté na splnenie záväzkov, ktoré vyplývajú z práva EÚ, napríklad zo smerníc alebo nariadení EÚ (pozri príslušné **príklady 1** a **2** nižšie).

Smernice sú záväzné pre členské štáty, ktorým sú určené, len pokiaľ ide o výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, ale voľbu pri výbere foriem a metód na dosiahnutie tohto účinku ponechávajú na vnútroštátne orgány. V smernici sa preto vyžaduje prijatie vnútroštátnych vykonávacích predpisov v lehote stanovenej v tejto smernici, pokiaľ existujúcimi vnútroštátnymi predpismi nemožno zabezpečiť dosiahnutie predpísaného cieľa.

Povinnosti stanovené v smerniciach EÚ môžu byť veľmi konkrétne, ale môžu byť formulované aj všeobecne. Tak je to napríklad v prípade vnútroštátnych opatrení, ktorými sa vykonáva povinnosť stanoviť účinné, primerané a odrádzajúce sankcie alebo pokuty za porušenie vnútroštátnych predpisov, ktorými sa vykonáva smernica (pozri **bod 4** tejto klasifikácie).

Miera voľnej úvahy ponechaná členským štátom však nemá vplyv na povinnosť dodržiavať základné práva EÚ pri prijímaní vykonávacích opatrení. Členské štáty majú povinnosť uviesť do účinnosti príslušnú povinnosť vyplývajúcu z práva EÚ takým spôsobom, aby sa dosiahol účel stanovený smernicou, a ktorý je v súlade so základnými právami EÚ. Naopak v prípade, ak sa na členské štáty neponechá voľná úvaha a ustanovenie práva EÚ sa zdá samo osebe nezlučiteľné so základnými právami EÚ, vnútroštátny súd by mal predložiť prejudiciálny návrh Súdnemu dvoru so žiadosťou o overenie platnosti tohto ustanovenia.

Na rozdiel od smerníc majú nariadenia vo všeobecnosti okamžitý účinok vo vnútroštátnych právnych systémoch bez toho, aby vnútroštátne orgány museli prijať vykonávacie opatrenia. Napriek tomu niektoré ustanovenia v nariadeniach si môžu vyžadovať vnútroštátne vykonávacie opatrenia. Tieto opatrenia nesmú brániť priamej uplatniteľnosti nariadenia alebo zakrývať jeho povahu. Okrem toho vykonávacie opatrenia pre nariadenie EÚ musia byť v súlade s pravidlami o ochrane základných práv EÚ.

Ustanovenia primárneho práva EÚ môžu viesť aj k vzniku povinností členských štátov a ich vykonávanie si môže vyžadovať prijatie vykonávacích opatrení, ktoré sú v súlade s chartou (pozri **príklad 3**).

Príklady

1. Nasledujúci príklad týkajúci sa vnútroštátnych ustanovení prijatých na transpozíciu smernice EÚ je založený na: rozsudku Súdneho dvora z 15. januára 2014 vo *veci C-176/12 Association de médiation sociale*.

Pán Loboudi bol vymenovaný za zástupcu zamestnancov v jeho podniku. Jeho zamestnávateľ sa domáhal zrušenia tohto vymenovania a tvrdil, že počet zamestnancov nepredstavoval minimálnu úroveň, z ktorej by vyplynula povinnosť vymenovať zástupcu podľa zákona. Zamestnávateľ zdôraznil skutočnosť, že väčšina zamestnancov bola zamestnaná na základe druhu zmluvy, ktorý sa podľa vnútroštátnych právnych predpisov nebral do úvahy pri výpočte uvedeného minimálneho počtu zamestnancov.

Keďže vnútroštátny súd mal pochybnosti o zlučiteľnosti príslušných vnútroštátnych právnych predpisov s článkom 27 charty o právach zamestnancov na informácie a konzultácie v rámci podniku, rozhodol postúpiť záležitosť Súdnemu dvoru na prejudiciálne konanie.

Súdny dvor rozhodol, že charta bola uplatniteľná v danej veci, lebo príslušné vnútroštátne právne predpisy boli prijaté na vykonanie [smernice 2002/14/ES](#), ktorou sa ustanovuje všeobecný rámec pre informovanie a porady so zamestnancami.

2. Nasledujúci príklad týkajúci sa vnútroštátnych ustanovení, ktorými sa vykonáva nariadenie EÚ, je založený na: rozsudku Súdneho dvora z 15. mája 2014 vo veci C-135/13 Szatmári Malom Kft.

Vlastník mlyna požiadal o finančnú podporu podľa nariadenia (ES) č. 1698/2005 o podpore rozvoja vidieka. Jeho zámerom bolo využiť podporu na nahradenie mlyna novým mlynom bez zvýšenia jeho kapacity. Príslušný vnútroštátny orgán zamietol žiadosť z dôvodu, že podľa vnútroštátnych právnych predpisov, ktorými sa vykonáva nariadenie, sa podpora mohla poskytnúť len na modernizáciu existujúcich mlynov a nie na výstavbu nového mlyna. Vlastník mlyna napadol toto zamietavé rozhodnutie a vnútroštátny súd požiadal Súdny dvor, aby rozhodol o zlučiteľnosti vnútroštátnych právnych predpisov s nariadením.

Súdny dvor poukázal na to, že úlohou členských štátov bolo stanoviť osobitné pravidlá o prípustnosti žiadostí o finančnú podporu. Tieto pravidlá však musia vyhovovať osobitným podmienkam stanoveným v nariadení, a to, že poskytnutá podpora musí zlepšiť celkovú výkonnosť odvetvia. Členské štáty mohli zaviesť dodatočné požiadavky prípustnosti za predpokladu, že neprekročili mieru voľnej úvahy, ktorá im bola priznaná. Cieľom vnútroštátnych právnych predpisov bolo zabrániť podnecovaniu k vzniku ďalších spracovateľských kapacít v sektore mlynárstva prostredníctvom poskytovania podpory vzhľadom na neúplné využívanie existujúcich mlynov. Súdny dvor rozhodol, že to bol odôvodnený účel. Napriek tomu súd usúdil, že v takejto veci, ako je prípad žalobcu, vnútroštátne právne predpisy porušili základné právo na rovnaké zaobchádzanie zakotvené v článku 20 charty, pretože vytvorenie nového zariadenia by viedlo k uzatvoreniu starého a nevedlo by teda k zvýšeniu existujúcej kapacity.

Treba upozorniť, že Európska komisia uverejnila „Usmernenie k zabezpečeniu dodržiavania Charty základných práv Európskej únie pri vykonávaní európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF)“. Obsahuje zoznam vnútroštátnych opatrení prijatých na vykonávanie práva EÚ v zmysle článku 51 ods. 1 charty.

3. Nasledujúci príklad, ktorý sa týka vnútroštátnych opatrení, ktorými sa vykonávajú ustanovenia primárneho práva EÚ, je založený na rozsudku Súdneho dvora zo 6. októbra 2015 vo veci C-650/13 Delvigne. Vo veci, ktorá sa týka straty občianskych práv občana EÚ mal francúzsky súd pochybnosti o súlade článku 39 ods. 1 charty s vnútroštátnym ustanovením o automatickom zbavení volebného práva v prípade odsúdenia v trestnom konaní v súvislosti s odsúdením v trestnom konaní právoplatným rozsudkom vynesenej pred 1. marcom 1994 (dátum, keď nadobudol účinnosť nový francúzsky trestný zákon). Súd sa preto rozhodol podať Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania.

Súdny dvor rozhodol, že podľa článku 8 aktu z roku 1976 o voľbe poslancov Európskeho parlamentu (ktorý má štatút primárneho práva EÚ) „s výhradou ustanovení tohto aktu sa volebný postup v každom členskom štáte spravuje jeho vnútroštátnymi predpismi“ (bod 29).

Ďalej Súdny dvor tvrdil, že „členské štáty sú pri výkone tejto právomoci viazané povinnosťou stanovenou v článku 1 ods. 3 aktu z roku 1976 v spojení s článkom 14 ods. 3 ZEÚ zaistiť, aby boli voľby poslancov Európskeho parlamentu všeobecné, priame, slobodné, s tajným hlasovaním“.

Preto sa musí členský štát, ktorý „v rámci plnenia svojej povinnosti podľa článku 14 ods. 3 ZEÚ a článku 1 ods. 3 aktu z roku 1976 vo vnútroštátnej právnej úprave stanovi vyňatie z okruhu osôb majúcich právo voliť vo voľbách do Európskeho parlamentu občanov Únie, ktorí... boli odsúdení v trestnom konaní, ktoré sa stalo konečným pred 1. marcom 1994, považovať za vykonávateľa práva Únie v zmysle článku 51 ods. 1 charty“ (body 32 a 33).

2.2 Vnútroštátne ustanovenia, ktorými sa vykonáva právo EÚ, aj keď neboli prijaté na tento účel

Členský štát nemusí nevyhnutne prijať nové právne predpisy na splnenie povinností vyplývajúcich z práva EÚ: nie je to potrebné, ak existujúce vnútroštátne ustanovenia, ktoré už umožňujú zabezpečiť súlad vnútroštátneho právneho systému s takýmito povinnosťami. Nezáleží na tom, či vnútroštátne opatrenie bolo prijaté na splnenie povinnosti EÚ alebo už bolo použité na splnenie takejto povinnosti, alebo bolo prijaté iba na základe vnútroštátnej iniciatívy.

To znamená, že vnútroštátne opatrenia, ktoré boli prijaté pred splnením povinnosti vyplývajúcej z vykonaného práva Únie, môžu pariť do rozsahu pôsobnosti charty.

Táto situácia je opísaná v bodoch 3 a 4, hoci sa to môže týkať aj vnútroštátnych ustanovení iných ako tie, ktorými sa ustanovujú procesné pravidlá alebo sankcie.

2.3 Vnútroštátne ustanovenia procesného práva upravujúce výkon (bežných) práv priznaných fyzickým osobám prostredníctvom práva EÚ pred vnútroštátnymi súdmi

Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora „v prípade neexistencie pravidiel [práva EÚ], ktorými sa upravuje táto problematika, je na vnútroštátnom právnom systéme každého členského štátu určiť súdy a tribunály, ktoré sú príslušné rozhodovať a stanoviť podrobné procesné pravidlá upravujúce žaloby o zabezpečenie ochrany práv, ktoré fyzickým osobám vyplývajú priamo z [práva EÚ]“ (pozri napríklad [vec C-276/01 Steffensen](#), bod 60).

Lisabonskou zmluvou sa táto judikatúra kodifikovala. V druhej vete článku 19 ods. 1 ZEÚ sa uvádza, že „členské štáty ustanovia v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany“.

Charta sa preto najmä v článku 47 o účinnej súdnej ochrane vzťahuje na vnútroštátne procesné ustanovenia, ktorými sa upravuje výkon (bežných) práv priznaných fyzickým osobám právom EÚ, bez ohľadu na to, či boli prijaté na tento účel. Takéto práva môžu vyplývať zo smerníc alebo nariadení, alebo z ustanovení primárneho práva EÚ, okrem ustanovení samotnej charty.

Príklad

Nasledujúci príklad, ktorý sa týka procesných ustanovení upravujúcich výkon práva priznaného právom EÚ je založený na rozsudku Súdneho dvora z 22. decembra 2010 vo veci C-279/09 DEB

Nemecká spoločnosť pôsobiaca na trhu so zemným plynom tvrdila, že utrpela škodu v dôsledku oneskorenej transpozície dvoch smerníc EÚ o dodávkach zemného plynu. V dôsledku toho chcela spoločnosť podať žalobu o určenie zodpovednosti proti Nemecku za porušenie práva EÚ v súlade s precedensom vo [veci C-6/90 Francovich](#). Keďže však spoločnosť nemala hotovosť ani majetok, nemohla zaplatiť preddavok na pokrytie trov konania, ktorý sa požaduje podľa príslušných vnútroštátnych právnych predpisov. Rovnako nemohla zaplatiť advokáta, ktorý podľa nemeckého práva musí zastupovať účastníka konania, ktorý podáva tento druh žaloby. Keďže podľa výkladu nemeckého ústavného súdu sú vnútroštátne ustanovenia o právnej pomoci určené výlučne pre fyzické osoby, žiadosť spoločnosti bola zamietnutá.

Spoločnosť sa proti rozhodnutiu odvolala a vnútroštátny súd predložil Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania o otázke týkajúcej sa súladu príslušných vnútroštátnych pravidiel Občianskeho súdneho poriadku so zásadou práva EÚ o účinnej súdnej ochrane. Súdny dvor dospel k záveru, že bol príslušný preskúmať vnútroštátne ustanovenia (a najmä ich výklad nemeckým ústavným súdom) s odkazom na článok 47 charty, pretože tieto ustanovenia ovplyvnili v predmetnej veci výkon práva priznaného právom EÚ na súde (práva na získanie náhrady škody spôsobenej nesplnením svojich povinností

členským štátom podľa práva EÚ). Z tohto dôvodu vnútroštátne procesné ustanovenia, ktoré majú vplyv na výkon práv priznaných právom EÚ, patria do pôsobnosti charty bez ohľadu na to, či boli prijaté na tento osobitný účel.

2.4 Vnútroštátne ustanovenia o sankciách za nesplnenie povinností vyplývajúcich z práva EÚ

Na základe opatrení vyplývajúcich z práva EÚ sa čoraz častejšie vyžaduje, aby členské štáty stanovili účinné, primerané a odrádzajúce sankcie za porušenie osobitných povinností stanovených v rámci týchto opatrení alebo vykonávacích právnych predpisov.

Členské štáty môžu splniť túto povinnosť prijatím osobitných sankcií, ktoré musia spĺňať požiadavky ochrany základných práv zakotvených v charte. Členské štáty sa však môžu takisto rozhodnúť odvolávať sa na sankcie, ktoré už sú stanovené v ich vnútroštátnych právnych predpisoch za (porovnateľné) porušenia na vnútroštátnej úrovni. V tomto prípade je možné sa odvolávať na chartu iba vtedy, ak sa tieto sankcie uplatnia za porušenie povinnosti vyplývajúcej z práva EÚ.

Príklad

Nasledujúci príklad vychádza z rozhodnutia Súdneho dvora z 26. februára 2013 vo veci C-617/10 Åkerberg Fransson

Švédsky rybár poskytol vo svojom ročnom daňovom priznaní dane z príjmov nepravdivé informácie o zaplatení dane s následným rizikom straty príjmu štátnej pokladnice z hľadiska výberu dane z príjmov a dane z pridanej hodnoty (DPH). Podľa vnútroštátnych predpisov môže tento druh daňového deliktu viesť k správnomu aj trestnému konaniu, ktorého výsledkom môže byť uloženie dodatočnej daňovej povinnosti a trestná sankcia vynesená za tie isté činy. Po správnom konaní vedenom proti nemu bol muž predvolaný, aby sa dostavil na trestný súd. Súd však vyjadril pochybnosti, pokiaľ ide o súlad vnútroštátnych právnych predpisov so zásadou ne bis in idem zakotvenou v článku 50 charty (t. j. zákaz potrestania niekoho dvakrát za ten istý trestný čin). Súdny dvor rozhodol, že má právomoc preskúmať vnútroštátne právne predpisy v zmysle článku 50 charty, pretože členské štáty sú povinné prijať všetky primerané legislatívne a administratívne opatrenia na zabezpečenie výberu všetkých splatných DPH na svojom území a na predchádzanie daňovým únikom. Táto povinnosť je okrem iného stanovená v článku 2, článku 250 ods. 1 a článku 273 smernice 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty. Súdny dvor nezohľadnil skutočnosť, že vnútroštátne právne predpisy neboli prijaté na transpozíciu smernice (boli prijaté pred pristúpením Švédska k EÚ) ako prekážku uplatňovania charty. Zdôraznil, že predmetné vnútroštátne ustanovenia bez ohľadu na účel, ktorý im pôvodne priplísali zákonodarné orgány, mali za následok vykonávanie povinnosti v zmysle práva EÚ ukladať účinné sankcie za konanie poškodzujúce finančné záujmy Európskej únie. Okrem toho skutočnosť, že vnútroštátne právne predpisy sa netýkali len trestných činov súvisiacich s DPH, nebránila uplatňovaniu charty. Súdny dvor zdôraznil, že podľa článku 325 ZFEÚ sa ukladá členským štátom povinnosť, aby bojovali proti protiprávnemu konaniu poškodzujúcemu finančné záujmy Európskej únie prostredníctvom účinných odrádzajúcich opatrení, a najmä ich zaväzuje, aby prijali rovnaké opatrenia na zamedzenie podvodov poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie, aké prijímajú na zamedzenie podvodov poškodzujúcich ich vlastné záujmy.

2.5 Uplatňovanie ustanovení práva EÚ alebo vnútroštátnych ustanovení na ich vykonávanie vnútroštátnym orgánom

Povinnosť členských štátov zavádzať právo EÚ spôsobom, ktorý je v súlade so základnými právami EÚ sa netýka len samotných zákonodarných orgánov, ale vzťahuje sa aj na vnútroštátne orgány poverené presadzovaním práva v rámci členských štátov. Vnútroštátne súdy a správne orgány preto musia uplatňovať (alebo vykladať) pravidlá práva EÚ spôsobom, ktorý je v súlade so základnými právami EÚ.

Bolo to ustanovené v ustálenéj judikatúre Súdneho dvora, podľa ktorej „orgány a súdy členských štátov musia... dbať... na to, aby nevychádzali z takého jej výkladu [práva EÚ alebo vnútroštátnych ustanovení, ktorými sa vykonáva], ktorý by sa dostal do rozporu so základnými právami chránenými právnym poriadkom Spoločenstva“ (vec C-101/01 Lindqvist, bod 87).

Príklad

Tento príklad je založený na uznesení Súdneho dvora z 8. mája 2014 vo veci C-329/13 Stefan

Majetok pána Stefana bol vážne poškodený v dôsledku zaplavenia riekou Dráva. Poslal preto príslušnému rakúskemu orgánu žiadosť o získanie informácií týkajúcich sa správy vodnej hladiny rieky. Žiadosť bola zamietnutá z dôvodu, že sprístupnenie požadovaných informácií by mohlo negatívne ovplyvniť prebiehajúce trestné konanie proti správcovi stavidiel na rieke a ohroziť vyhlídky na spravodlivý proces pre túto osobu.

Podľa článku 4 ods. 2 písm. c) smernice 2003/4/ES o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí členské štáty môžu zamietnuť žiadosť o sprístupnenie informácií o životnom prostredí, ak by takéto sprístupnenie negatívne ovplyvnilo výkon spravodlivosti alebo možnosť akejkoľvek osoby na spravodlivé súdne konanie.

Pán Stefan podal odvolanie proti zamietnutiu žiadosti. Vnútroštátny súd dospel k záveru, že jeho žiadosť nebolo možné zamietnuť, keďže rakúske zákonodarné orgány neprijali ustanovenie pre uvedenú voľiteľnú výnimku vo vnútroštátnych právnych predpisoch, ktorými sa vykonáva smernica. V tejto súvislosti vnútroštátny súd vzniesol pochybnosti o súlade právnych predpisov s právom na spravodlivý proces, ako je zaručené v článku 47 ods. 2 charty a rozhodol o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania Súdnemu dvoru. Súdny dvor zdôraznil, že všetky orgány členských štátov vrátane správnych a súdnych orgánov musia zabezpečiť dodržiavanie pravidiel práva EÚ vrátane základných práv EÚ v rámci ich príslušných oblastí pôsobnosti. Vzhľadom na to, že vnútroštátne zákonodarné orgány nestanovili výnimku uvedenú v článku 4 ods. 2 písm. c) smernice pri jej transpozícii do vnútroštátneho práva, orgány zodpovedné za vykonávanie vnútroštátnych právnych predpisov sú povinné využiť svoju voľnú úvahu, ktorú im priznáva ustanovenie spôsobom, ktorý je v súlade s článkom 47 ods. 2 charty.

2.6 Vnútroštátne ustanovenia, ktorými sa vymedzujú pojmy obsiahnuté v opatreniach EÚ

Akty Európskej únie niekedy obsahujú časť, ktorá poskytuje vymedzenie určitých pojmov a termínov používaných v samotných legislatívnych aktoch. Ak akty obsahujú takéto vymedzenie, tieto pojmy a termíny majú autonómny a štandardizovaný význam v zmysle práva EÚ; v prípade pochybností má Súdny dvor právomoc ich vykladať.

Naproti tomu ďalšie akty EÚ poukazujú na vymedzenie schválené každým členským štátom. To znamená, že zákonodarné orgány EÚ chcú rešpektovať rozdiely medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o zmysel a presný rozsah dotknutých pojmov. Napriek tomu súd jasne uviedol, že neexistencia samostatného vymedzenia v práve EÚ neznamená, že členské štáty môžu negatívne ovplyvniť účinné dosahovanie cieľov stanovených predmetným aktom EÚ takým spôsobom, že nesplnia svoju povinnosť zaviesť akt spôsobom, ktorý je v súlade so základnými právami EÚ. V dôsledku toho vnútroštátne ustanovenia poskytujúce vymedzenie pojmov alebo výrazov obsiahnutých v akte EÚ vykonávajú právo EÚ v zmysle článku 51 ods. 1 charty.

Príklad

Tento príklad je založený na rozsudku Súdneho dvora z 24. apríla 2012 vo veci C-571/10 Kamberaj

Pravidlami v jednej talianskej provincii, ktorými sa riadi poskytovanie príspevku na bývanie, sa upravovalo rozdielne zaobchádzanie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sa dlhodobo oprávnenne zdržiavajú na území príslušnej provincie v porovnaní s občanmi EÚ (bez ohľadu na to, či sú talianskymi občanmi). Pridelenie finančných prostriedkov bolo založené na váženom priemere určenom na základe počtu ľudí a potrieb obidvoch skupín (s cieľom určiť dostupné finančné prostriedky). Koeficient použitý pre tieto parametre vo vzťahu k talianskym občanom a občanom EÚ však bol 1, zatiaľ čo pre počet ľudí vo váženom priemere pre štátnych príslušníkov tretích krajín bol použitý koeficient 5 (čo viedlo k výrazne nižšej úrovni pridelovaných prostriedkov tejto kategórii).

Pán Kamberaj, štátny príslušník tretej krajiny, ktorý dlhodobo žil v provincii, napadol rozhodnutie o zamietnutí jeho žiadosti o príspevok na bývanie.

Vnútroštátny súd vyjadril pochybnosti o súlade predmetného provinciálneho zákona so smernicou 2003/109/ES o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom. Po zistení, že mechanizmus pridelovania finančných prostriedkov viedol k rozdielnemu

zaobchádzaniu s obidvoma kategóriami, Súdny dvor preskúmal, či mechanizmus patrí do rozsahu pôsobnosti článku 11 ods. 1 písm. d), v ktorom sa stanovuje rovnaké zaobchádzanie s občanmi EÚ a štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sú osobami s dlhodobým pobytom vo vzťahu k „sociálnemu zabezpečeniu, sociálnej pomoci a sociálnej ochrany, ako je vymedzené vo vnútroštátnom práve“.

Súdny dvor sa domnieva, že odkaz na vymedzenie vnútroštátneho práva poukazuje na to, že legislatívne inštitúcie EÚ majú vôľu rešpektovať rozdiely medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o zmysel a presný rozsah dotknutých pojmov. Zdôraznil však aj to, že členské štáty nemôžu spochybniť účinnosť zásady rovnakého zaobchádzania, ako je stanovená v smernici. Súdny dvor ďalej rozhodol, že článok 11 ods. 1 písm. d) treba vykladať so zreteľom na článok 34 ods. 3 charty, na základe ktorého Európska únia „uznáva a rešpektuje právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní s cieľom zabezpečiť dôstojnú existenciu všetkých osôb, ktoré nemajú dostatok prostriedkov, v súlade s právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou“. Následne dospel k záveru, že vnútroštátny súd mal overiť, či predmetný príspevok na bývanie zodpovedal účelu stanovenému v článku 34 ods. 3 charty. V tomto prípade by sa mal príspevok na bývanie považovať za príspevok, ktorý patrí do pôsobnosti zásady rovnakého zaobchádzania stanovenej v smernici.

2.7 Vnútroštátne ustanovenia založené na výnimke priznanej právom EÚ

V niektorých prípadoch umožňuje právo EÚ členským štátom odchyliť sa od povinností obsiahnutých v jeho ustanoveniach. Jeden z najdôležitejších príkladov sa týka zákona o voľnom pohybe. V tejto oblasti sa v zmluvách EÚ a právnych predpisoch EÚ, ktorými sa vykonávajú zmluvy, stanovujú dôvody, ktoré môžu odôvodniť vnútroštátne ustanovenia obmedzujúce základné slobody týkajúce sa pohybu tovaru, kapitálu a služieb a voľného pohybu občanov EÚ. Napríklad voľný pohyb občanov EÚ sa môže obmedziť z dôvodu verejného zdravia, verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti podľa smernice 2004/38/ES (smernica o občianstve EÚ). Reštriktívne vnútroštátne opatrenie, ktoré je založené na týchto dôvodoch je možné odôvodniť iba vtedy, ak je v súlade so základnými právami EÚ.

Príklad

Nasledujúci príklad je založený na rozhodnutí Súdneho dvora z 23. novembra 2010 vo **veci C-145/09 Tsakouridis**

Smernicou 2004/38/ES sa stanovujú podmienky a obmedzenia týkajúce sa práva občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov. Pokiaľ ide o právo občanov EÚ, smernicou sa zavádza do účinnosti článok 21 ods. 1 ZFEÚ, ktorým sa priznáva každému občanovi EÚ právo slobodne sa zdržiavať na území členských štátov, pričom „podlieha obmedzeniam a podmienkam ustanoveným v zmluvách a v opatreniach prijatých na ich vykonanie“.

Podľa článku 27 smernice sa sloboda pohybu a pobytu občana EÚ s bydliskom v inom členskom štáte môže obmedziť iba na základe dôvodov verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia. V článku 28 sa ďalej uvádza, že ak občan EÚ získal právo na trvalý pobyt na území iného členského štátu (t. j. po oprávnenom pobyte v danom štáte počas nepretržitého obdobia piatich rokov), opatrenie na vyhostenie je možné prijať len na základe „vážnych dôvodov“ týkajúcich sa verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti. Na vyhostenie občana Únie, ktorý žil v hostiteľskom členskom štáte počas predchádzajúcich desiatich rokov sú nevyhnutné „zásadne dôležité dôvody“.

Vo veci Tsakouridis požiadal nemecký súd Súdny dvor o usmernenie k výkladu týchto dôvodov s cieľom posúdiť, či a do akej miery trestné činy súvisiace s obchodovaním s omamnými látkami v rámci organizovanej skupiny mohli odôvodniť opatrenie vyhostenia proti občanovi EÚ. Súdny dvor uviedol, že v zásade trestné činy tohto druhu môžu patriť do rozsahu pôsobnosti verejnej bezpečnosti.

Zdôraznil však aj to, že vnútroštátnemu súdu prináležalo posúdiť, či by dôsledky vyhostenia boli primerané legitímnemu účelu sledovanému opatrením v tomto konkrétnom prípade.

Podľa Súdneho dvora bolo možné sa dovoliavať dôvodov verejného záujmu na odôvodnenie vnútroštátneho opatrenia, ktoré obmedzuje výkon slobody pohybu občanov EÚ iba v prípade, že opatrenie bolo zlučiteľné so základnými právami podľa charty, a najmä právom na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa článku 7. Vnútroštátny súd by mal preto vziať do úvahy pevnosť sociálnych, kultúrnych a rodinných väzieb dotknutého občana EÚ s hostiteľským členským štátom.

2.8 Vnútroštátne ustanovenia, ktoré majú priamy vplyv na oblasti upravené právom EÚ

V dvoch veciach rozhodnutých krátko po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy (rozsudky vynesené v rámci návrhov na začatie prejudiciálneho konania – vec C-555/07 *Kücükdeveci* a vec C-441/14 *Dansk Industri*) Súdny dvor uplatnil chartu na vnútroštátne ustanovenia zamerané na reguláciu oblastí upravené smernicou EÚ, aj keď tieto ustanovenia neboli prijaté na účel vykonávania predmetnej smernice (pretože boli prijaté pred účinnosťou smernice), ani jej neposkytli skutočnú účinnosť (v rozpore so smernicou). Keď sa vykonali opatrenia súvisiace s týmito vecami, uplynula lehota na transpozíciu smernice a veci patrili do rozsahu osobnej a vecnej pôsobnosti smernice, takže existovali dôvody na uplatňovanie charty.

Príklad

Tento príklad vychádza z rozsudku Súdneho dvora z 19. januára 2010 vo **veci C-555/07 Küçükdeveci**

Pani Küçükdeveci, zamestnankyňa, podala žalobu týkajúcu sa rozporu medzi smernicou 2000/78/ES a článkom 622 ods. 2 nemeckého občianskeho zákonníka. Podľa vnútroštátneho ustanovenia sa pri výpočte výpovednej lehoty, ktorá sa uplatnila v prípade ich prepustenia, nemali zohľadniť obdobia odpracované zamestnancami pred dovŕšením veku 25 rokov. V dôsledku toho sa jej výpovedná lehota vypočítala, ako keby pracovala pre spoločnosť len tri roky, aj keď pracovala v spoločnosti desať rokov.

Vnútroštátne ustanovenie nebolo prijaté na vykonanie smernice (predchádzalo opatreniu EÚ) a nemohlo byť považované za opatrenie, ktorého skutočným účinkom bolo uviesť smernicu do účinnosti (naopak, bolo priamou prekážkou smernice). Po zistení, že k údajnému diskriminačnému správaniu došlo po uplynutí lehoty na transpozíciu smernice, Súdny dvor uviedol, že „Od tohto dátumu bola na základe smernice do rámca pôsobnosti práva Únie zahrnutá predmetná vnútroštátna právna úprava vo veci samej, ktorá sa týka oblastí upravených touto smernicou, teda v tomto prípade podmienok prepúšťania“.

Tento druh súvislosti má osobitný praktický význam, ak sa spor týka len súkromných účastníkov (t. j. má horizontálny charakter) a sústredí sa na rozdiely medzi ustanoveniami vnútroštátneho práva a ustanovením obsiahnutým v smernici EÚ, ktorými sa stanovuje základné právo EÚ. Ak príslušné ustanovenie charty spĺňa podmienky priameho účinku (pozri **časť II bod 2 a časť III bod 7**), vnútroštátny súd sa môže odvolávať na chartu, aby upustil od uplatňovania vnútroštátnych ustanovení, ktoré sú s ňou v rozpore, a tým napraviť nedostatok horizontálneho účinku smernice.

3. Úloha vnútroštátnych zdrojov ochrany pri uplatňovaní charty

Ak sa vec týka vnútroštátneho aktu, ktorým sa vykonáva právo EÚ (pozri **časť II oddiel 2**), môže sa uplatňovať charta. To však neznamená, že vnútroštátne zdroje ochrany, najmä ústavy, nezohrávajú nijakú úlohu.

V článku 53 charty sa stanovuje: „Žiadne ustanovenie tejto charty sa nesmie vykladať tak, že obmedzuje alebo poškodzuje ľudské práva a základné slobody uznané v rámci príslušného rozsahu ich pôsobnosti... ústavami členských štátov.“

Ak charta poskytuje osobitnú úroveň ochrany, má nepochybne prednosť pred vnútroštátnymi ústavnými ustanoveniami členských štátov (pozri vec C-399/11 *Melloni*). Naproti tomu, ak charta neposkytuje osobitnú úroveň ochrany, potom sa môžu uplatniť vnútroštátne normy za predpokladu, že sú splnené dve podmienky. Po prvé, uplatňovanie vnútroštátnych noriem nesmie ohroziť úroveň ochrany poskytnutú chartou. Po druhé, musí sa zabezpečiť „prednosť, jednotnosť a účinnosť“ práva EÚ. Pozri napríklad rozsudky vynesené v prejudiciálnych konaniach vo **veci C-168/13 PPU Jeremy F a veci C-617/10 Akerberg Fransson**.

Ak existujú akékoľvek pochybnosti o tom, či sú splnené tieto dve podmienky, vnútroštátny súd môže vydať návrh na začatie prejudiciálneho konania, v ktorom požiada Súdny dvor o poskytnutie výkladu príslušných ustanovení práva EÚ.

4. Rozdiel medzi „právami“ a „zásadami“

Ako je uvedené v časti I oddiele 3, základné práva EÚ slúžia ako parametre pre výklad a platnosť aktov, ktoré prijali inštitúcie, orgány a agentúry EÚ. Okrem toho predstavujú parametre zlučiteľnosti vnútroštátnych aktov s právom EÚ v rámci rozsahu jeho pôsobnosti.

V článku 52 ods. 5 charty sa stanovuje: „Ustanovenia tejto charty, ktoré obsahujú zásady, môžu byť vykonávané legislatívnymi a exekutívnymi aktmi prijatými inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie, a aktmi členských štátov, ak tieto vykonávajú právo Únie, pri výkone svojich príslušných právomocí. Možno sa ich dovolávať pred súdom len na účely výkladu a preskúmania zákonnosti týchto aktov.“

Inými slovami v článku 52 ods. 2 je vymedzený systém obmedzeného súdneho preskúmania ustanovení charty, ktorý obsahuje „zásady“ na rozdiel od „právu“. Vyplyva to z príslušných vysvetliviek: „Odsek 5 vysvetľuje rozdiel medzi ‚právami‘ a ‚zásadami‘ upravenými v charte. Na základe tohto rozdielu sú subjektívne práva rešpektované, zatiaľ čo zásady sú dodržiavané (článok 51 ods. 1). Zásady môžu byť vykonávané prostredníctvom legislatívnych alebo vykonávacích aktov (prijatých Úniou v súlade s jej právomocami a členskými štátmi, avšak iba v prípade, ak vykonávajú právo Únie); s ohľadom na uvedené sa pre súdy stávajú významnými, len pri výklade a preskúmaní týchto aktov. Nespôsobujú však vznik priameho nároku na pozitívne konanie zo strany inštitúcií Únie alebo orgánov členských štátov.“

Napriek tomu presný rozsah pôsobnosti a účinky článku 52 ods. 5 charty sú nejasné.

Z hľadiska **rozsahu pôsobnosti** neexistuje zoznam zásad uvedených v charte. Vo vysvetlivkách k článku 52 ods. 5 sa stanovuje len niekoľko príkladov. Okrem toho sa poukazuje na to, že niektoré z ustanovení charty môžu obsahovať prvky „práva“ aj „zásady“. „Pre ilustráciu, príklady zásad uznaných v charte zahŕňajú napr. články 25 [práva starších osôb], 26 [integrácia osôb so zdravotným postihnutím] a 37 [ochrana životného prostredia].

V niektorých prípadoch môže článok charty obsahovať tak prvky práva, ako aj zásady, napr. články 23 [rovnosť medzi ženami a mužmi], 33 [rodina a pracovný život] a 34 [sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc].“

Pokiaľ ide o **právne účinky**, na „zásady“ sa nemôžu priamo odvolávať jednotlivci, aby zabránili vykonávaniu protichodných vnútroštátnych ustanovení (pozri časť II bod 1 a bod 7).

Nie je jasné, či „zásady“ môžu pôsobiť ako parametre výkladu a platnosti akýchkoľvek ustanovení Európskej únie alebo vnútroštátnych aktov patriacich do rozsahu pôsobnosti charty alebo či len môžu pomôcť pri výklade právnych ustanovení EÚ a vnútroštátnych právnych ustanovení zameraných na priame vykonávanie „zásad“. K dnešnému dňu sa Súdny dvor odvolal na článok 52 ods. 5 len v jednom prípade: vo **veci C-356/12 Glatzel**, týkajúcej sa článku 26 charty o „integrácii osôb so zdravotným postihnutím“. V tejto veci však Súdny dvor neuviedol konečnú odpoveď na uvedené problematiku prvky.

Pochybnosti o právnej účinnosti zásad uvedených v charte je možné riešiť podaním návrhu na začatie prejudiciálneho konania Súdnemu dvoru.

5. Výklad základných práv priznaných chartou: vysvetlivky

Na účely určenia ochrany poskytnutej prostredníctvom základných práv uvedených v charte je vhodné nahliadnuť do oficiálnych vysvetliviek k charte.

Podľa článku 52 ods. 7 charty boli vysvetlivky „vypracované s cieľom poskytnúť usmernenia pri výklade tejto charty“ a „súdy Únie a členských štátov náležite prihliadajú na vysvetlivky“.

Vo vysvetlivkách sa najmä uvádzajú zdroje inšpirácie pre každé zo základných práv uvedených v charte: napríklad EDLP, Európska sociálna charta, ústavné tradície členských štátov atď.

Toto usmernenie má osobitný význam, pretože v hlave VII charty sa stanovujú osobitné pravidlá výkladu v závislosti od zdroja inšpirácie týkajúceho sa základného práva. Existujú najmä rôzne pravidlá týkajúce sa výkladu ustanovení charty, ktoré zodpovedajú základným právam zakotveným v EDLP a ustanoveniam charty, ktoré uznávajú základné práva vyplývajúce z ústavných tradícií členských štátov (pozri článok 52 ods. 3 a článok 52 ods. 4 a príslušné vysvetlivky).

5.1 Práva uvedené v charte, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v EDLP

V článku 52 ods. 3 charty sa stanovuje, že: „v rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v [EDLP], zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah ochrany týchto práv.“

Inými slovami, EDLP predstavuje minimálnu *normu* ochrany, pokiaľ ide o „zodpovedajúce práva“. V dôsledku toho všetky akty EÚ, ako aj vnútroštátne právne ustanovenia, ktorými sa vykonáva právo EÚ, musia poskytovať úroveň ochrany zodpovedajúcej právam v súlade s EDLP. V prípade pochybností existujú dôvody na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania (o platnosti alebo výklade dotknutých ustanovení práva EÚ v závislosti od okolností). Oficiálna vysvetlivka k článku 52 ods. 3 poskytuje určitú pomoc pri určení zodpovedajúcich práv. Obsahuje dva zoznamy, z ktorých v jednom sú vymenované „články, ktorých zmysel a rozsah je rovnaký ako v prípade zodpovedajúcich článkov EDLP“ a v druhom „články, ktorých zmysel je rovnaký ako v prípade zodpovedajúcich článkov EDLP, ale ktorých rozsah je širší“.

Tieto dva zoznamy nie sú vyčerpávajúce: odrážajú súčasný stav vývoja práva a zostávajú otvorené, pokiaľ ide o „možný vývoj práva, právnych aktov a zmlúv“. V skutočnosti možno určiť niektoré dodatočné zodpovedajúce práva.

Napríklad vo vysvetlivke k článku 49 ods. 1 charty sa uvádza, že toto ustanovenie zodpovedá článku 7 ods. 1 EDLP s výnimkou zásady retroaktivity neskoršieho zákona ustanovujúceho miernejšiu trestnú sankciu, ktorú možno nájsť v poslednej časti ustanovenia charty. V rozsudku z roku 2009 vo **veci Scoppola/Taliansko** (č. 2) ESĽP citujúc článok 49 ods. 1 charty, vyložil článok 7 ods. 1 EDLP tak, že zahŕňa aj zásadu retroaktivity vnútroštátneho zákona, ktorý umožňuje uložiť miernejšiu trestnú sankciu.

Vysvetlivka k článku 52 ods. 3 charty poskytuje niektoré ďalšie užitočné usmernenia:

rozsah a zmysel zodpovedajúcich práv sa musí určiť so zohľadnením znenia EDLP a jeho protokolov, v zmysle výkladu ESĽP,

ak zodpovedajúce práva uvedené v EDLP zahŕňajú obmedzenia, musia sa dodržať aj pri výklade charty,

takisto v prípade, ak neexistujú obmedzenia práv uvedených v EDLP, nemôžu existovať ani žiadne obmedzenia týkajúce sa týchto práv podľa charty.

5.2 Úloha spoločných ústavných tradícií

V článku 52 ods. 4 charty sa stanovuje:

„V rozsahu, v akom táto charta uznáva základné práva vyplývajúce z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, sa tieto práva musia vykladať v súlade s týmito tradíciami.“

V príslušnej vysvetlivke sa poukazuje na to, že „pravidlo výkladu uvedené v odseku 4 je založené na formulácii článku 6 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii s náležitým zreteľom na spoločné ústavné tradície, ktorými sa riadi Súdny dvor (napr. rozsudok z 13. decembra 1979 vo **veci 44/79 Hauer**, Zb. 1979, s. 3727; rozsudok z 18. mája 1982 vo **veci 155/79 AM&S**, Zb. 1982, s. 1575). Podľa tohto pravidla, ktoré sa uprednostňuje pred rigidným prístupom, najmenšieho spoločného menovateľa, by mali byť dotknuté práva charty vykladané spôsobom zaručujúcim vysokú mieru ochrany, ktorá je náležito prispôbena právu Únie a je v súlade so spoločnými ústavnými tradíciami.“

Na rozdiel od vysvetlivky k článku 52 ods. 3 sa vo vysvetlivke k článku 52 ods. 4 neposkytuje zoznam základných práv v charte, ktoré vyplývajú z ústavných tradícií členských štátov. Niekoľko usmernení v tejto súvislosti je uvedených vo vysvetlivkách k podstatným ustanoveniam charty. Vysvetlivka k článku 20

o „rovnosti pred zákonom“ znie napríklad takto: „Tento článok zodpovedá všeobecnej právnej zásade, ktorá je obsiahnutá vo všetkých európskych ústavách a bola tiež uznaná Súdny dvorom ako základná zásada práva Spoločenstva (rozsudok z 13. novembra 1984 vo veci 283/83 *Racke* Zb. 1984, s. 3791, rozsudok zo 17. apríla 1997 vo veci C-15/95 *EARL* Zb. 1997, s. I-1961 a rozsudok z 13. apríla 2000 vo veci C-292/97 *Karlsson*, Zb. 2000, s. 2737).“ Je možné tvrdiť, že rozsah pôsobnosti článku 52 ods. 4 charty zahŕňa viac ustanovení ako ustanovenia, ktoré podľa vysvetliviek k nim odrážajú ústavné tradície členských štátov. Je veľmi užitočné pozrieť sa na judikatúru o všeobecných zásadách práva EÚ (pozri **časť I oddiel 2.3**), pretože Súdny dvor sa pri určení a zostavení týchto zásad inšpiroval ústavnými ustanoveniami členských štátov.

Účinky pravidla výkladu stanoveného v článku 52 ods. 4 charty nie sú celkom jasné. K dnešnému dňu Súdny dvor nevyniesol žiadne rozsudky, ktoré ich objasňujú. Je však jasné, že neexistuje pravidlo maximálnej ochrany: neexistuje usmernenie, že rozsah ochrany poskytovanej chartou automaticky zodpovedá najširšiemu rozsahu ochrany, ktorú poskytuje ústava členského štátu. Namiesto toho je zjavné, že „výklad týchto základných práv [by sa mal] zabezpečiť v rámci štruktúry a cieľov Únie“ (**stanovisko 2/13**, bod 170). Táto štruktúra zahŕňa dodržiavanie ústavných tradícií členských štátov.

6. Kedy sa môžu základné práva v charte obmedziť

V článku 52 ods. 1 charty sa stanovujú podmienky, ktorými sa upravujú takéto obmedzenia základných práv v charte. „Akékoľvek obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných v tejto charte musí byť ustanovené zákonom a rešpektovať podstatu týchto práv a slobôd. Za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality možno tieto práva a slobody obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných.“

Aj keď to nie je uvedené v článku 52 ods. 1 charty, niektoré základné práva nie je možné obmedziť. Keďže podľa článku 52 ods. 3 charty (pozri **časť 5.1**) EDLP pôsobí ako minimálna norma ochrany, základné práva, ktoré sú charakterizované ako absolútne práva zakotvené v EDLP (napríklad právo na život alebo zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania), sa nemôžu obmedziť ani podľa charty.

Na vykonanie testu prípustnosti obmedzenia jedného zo základných práv stanovených v charte je potrebné klásť tieto otázky:

Je možné obmedziť príslušné základné právo?

Ak áno, rešpektuje takéto obmedzenie podstatu základného práva?

Ak áno, skutočne spĺňa ciele všeobecného záujmu uznané Európskou úniou? Alternatívne, slúži účelu ochrany práv alebo slobôd iných?

Ak áno, je obmedzenie primerané? (To znamená, že obmedzenie musí byť primerané sledovanému cieľu)

Ak áno, je obmedzenie nevyhnutné? (To znamená, že obmedzenie musí dosiahnuť zamýšľaný cieľ bez väčšieho narušenia daného základného práva v takom rozsahu, ako je nevyhnutné).

Niektoré užitočné usmernenia o spôsobe vykonania tohto posúdenia sú uvedené v prílohe IV k

usmerneniam Rady EÚ o metodických krokoch, ktoré sa majú vykonať s cieľom kontrolovať zlučiteľnosť so základnými právami v prípravách orgánov Rady vypracovaným Radou Európskej únie v roku 2014.

Pokiaľ ide o judikatúru Súdneho dvora, *vec C-92/09 Volker und Markus Schecke* poskytuje jasný príklad použitia *testu* stanoveného v článku 52 ods. 1.

7. Viac informácií o účinkoch charty na vnútroštátnej úrovni

Ak je vnútroštátne opatrenie v rozpore s ustanoveniami charty, vnútroštátny súd by mal ako prvý krok skontrolovať, či dané vnútroštátne opatrenie možno vykladať v súlade s chartou (I). Ak to nie je možné, potom by vnútroštátny súd mal zvážiť, či dotknuté ustanovenie charty EÚ spĺňa požiadavky priameho účinku (II). V konečnom dôsledku môže osoba, ktorá sa dovoľáva porušenia základného práva žalovať dotknutý členský štát o náhradu škody (III). Dobrý príklad osobitných podmienok a obmedzení trocha spôsobmi poskytnutia uvedenej ochrany, ako aj logického usporiadania, v ktorom sa musia uplatniť, je uvedený v rozsudku vo *veci C-441/14 Dansk Industri (DI)*.

I – Výklad vnútroštátneho práva v súlade s právom EÚ

Na vyriešenie konfliktov by vnútroštátne súdy mali brať do úvahy celý súbor pravidiel podľa vnútroštátneho práva a uplatňovať metódy výkladu uznané týmito pravidlami. Ak je to možné, mali by vykladať príslušné **vnútroštátne ustanovenia so zreteľom na znenie a účel ustanovení EÚ**, ktoré sú relevantné v danej veci.

Napríklad vo *veci C-149/10 Chatzi* grécky súd požiadal Súdny dvor o objasnenie zmyslu článku 2 ods. 2 rámcovej dohody o rodičovskej dovolenke (ako je stanovené v smernici 96/34/ES) so zreteľom na článok 24 charty (práva dieťaťa). Uvedený súd vyjadril pochybnosti o zlučiteľnosti vnútroštátnych predpisov, ktorými sa vykonáva dohoda, s chartou, v rozsahu, v akom poskytuje matkám dvojčiat jednu rodičovskú dovolenku.

Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátne opatrenie **nebolo v rozpore** s článkom 24 charty. Uviedol však, že na zabezpečenie dodržiavania **zásady rovnosti pred zákonom** priznanej článkom 20 charty musia členské štáty prijať nevyhnutné opatrenia na to, aby sa zohľadnila osobitná situácia rodičov dvojčiat. Ich situácia sa totiž líši od situácie rodičov jedného dieťaťa a rodičov detí s malým vekovým rozdielom medzi nimi (títo rodičia môžu potom využiť dve odlišné rodičovské dovolenky).

Preto Súdny dvor odpovedal na otázku vznesenú gréckym súdom takto: „[Rámcová dohoda] vykladaná vo svetle zásady rovnosti zaobchádzania... ukladá vnútroštátnemu zákonodarcovi povinnosť, aby zaviedol režim rodičovskej dovolenky, ktorý v závislosti od situácie existujúcej v dotknutom členskom štáte zabezpečuje rodičom dvojčiat zaobchádzanie, ktoré náležite prihliada na ich špecifické potreby. Je úlohou vnútroštátneho súdu preskúmať, či vnútroštátna právna úprava zodpovedá tejto požiadavke, a prípadne vykladať vnútroštátnu právnu úpravu v maximálnej možnej miere v súlade s právom Únie.“

II – Priamy účinok základných práv charty a neuplatňovanie rozporných ustanovení vnútroštátnych práva

Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora sa právnické a fyzické osoby môžu dovoľávať ustanovení práva EÚ na svojich vnútroštátnych súdoch, ak sú tieto ustanovenia jasné, presné a nepodliehajú podmienkam, aby sa neuplatnili rozporné vnútroštátne ustanovenia. To sa nazýva priamy účinok práva EÚ. Priamy účinok môže byť vertikálny alebo horizontálny v závislosti od toho, či sa naň odvoláva v súvislosti s konaním medzi fyzickou alebo právnickou osobou a členským štátom (vertikálny priamy účinok), alebo v sporoch medzi súkromnými účastníkmi (horizontálny priamy účinok).

Je dôležité poznamenať, že na účely priameho vertikálneho účinku si Súdny dvor osvojil široký výklad pojmu „štát“, ktorý zahŕňa zákonodarnú, výkonnú a súdnu moc a akékoľvek ústredné a miestne orgány verejnej moci. Zahŕňa aj „orgán, ktorý bol bez ohľadu na svoju právnu formu v zmysle aktu verejnej moci poverený plniť pod kontrolou tejto moci službu vo verejnom záujme a na tento účel disponuje väčšími právomocami v porovnaní s pravidlami uplatniteľnými vo vzťahoch medzi jednotlivcami“ (pozri napríklad *vec C-282/10 Dominguez*).

Vo *veci C-176/12 Association de médiation sociale (AMS)* Súdny dvor uviedol, že za určitých okolností mohla mať charta priamy horizontálny účinok.

Rozhodol, že zásada zákazu diskriminácie na základe veku zakotvená v článku 21 ods. 1 charty mala priamy horizontálny účinok a bolo možné sa na ňu priamo odvolávať s cieľom neuplatniť odporujúce vnútroštátne ustanovenie, lebo „stačí sama osebe na to, aby bolo jednotlivcom priznané subjektívne samostatne uplatniteľné právo“.

Z rozsudku vo *veci AMS* možno vyvodiť tieto usmernenia:

konflikt medzi vnútroštátnym právom a chartou vedie k neuplatneniu vnútroštátneho práva, ak je samotné dotknuté ustanovenie charty dostatočné na priznanie individuálneho práva, ktoré možno uplatniť ako také (t. j. bez potreby vykonávacích opatrení na úrovni EÚ alebo na vnútroštátnej úrovni), za takýchto okolností priamy účinok ustanovenia charty možno uplatniť nielen vo vertikálnom, ale aj v horizontálnom konaní (ako to bolo vo *veci AMS*),

článok 21 ods. 1 charty spĺňa požiadavky priameho účinku, prinajmenšom pokiaľ ide o zákaz diskriminácie na základe veku. Nepochybne to isté platí aj pre iné dôvody zákazu diskriminácie uvedené v ustanovení,

článok 27 charty o právach pracovníkov na informácie a konzultácie v rámci podniku nemá priamy účinok: Súdny dvor ho vylúčil vo veci *AMS*, ak sa prejednávaná vec týka odlišného ustanovenia charty, bolo by vhodné požiadať Súdny dvor, aby určil, či spĺňa *test AMS* (aj keď vnútroštátne súdy, ktoré vynášajú rozsudky, ktoré nie sú konečné, nie sú povinné podať návrh na začatie prejudiciálneho konania).

III – Žaloba o náhradu škody proti členskému štátu za porušenie práva EÚ

Ak sa preukáže, že výklad vnútroštátneho práva v súlade s chartou nie je možný a neexistuje priamy účinok, obeť porušenia základného práva EÚ môže podať žalobu o náhradu škody proti príslušnému členskému štátu za porušenie práva EÚ.

Aj keď sa žaloba o náhradu škody musí podať na príslušnom vnútroštátnom súde na základe vnútroštátnych procesných pravidiel uplatniteľných pre podobné žaloby, podmienky, ktoré sa musia splniť sú jednotne stanovené v práve EÚ; okrem toho musia byť vnútroštátne procesné pravidlá zlučiteľné s právom na účinnú súdnu ochranu, ako je zakotvené v článku 47 charty, ako aj so zásadami rovnosti a účinnosti stanovenými Súdnym dvorom. V prípade pochybností, pokiaľ ide o zlučiteľnosť vnútroštátnych predpisov s uvedenými parametrami práva EÚ, by vnútroštátny súd mohol navrhnúť Súdnemu dvoru podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania (pozri v tejto súvislosti prejudiciálne konanie vo [veci C-279/09 DEB](#)).

Posledná aktualizácia: 25/11/2020

Tieto stránky spravuje Európska komisia. Informácie na tejto stránke nemusia nevyhnutne vyjadrovať oficiálne stanovisko Európskej komisie. Komisia nenesie žiadnu zodpovednosť ani inak neručí za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Pokiaľ ide o pravidlá v oblasti autorských práv pre webové stránky EÚ, pozri právne upozornenie.